

Софіщенко І. Я.

*доцент кафедри міжнародної економіки
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-16>

ІМПЕРАТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ПОГЛИБЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Міжнародна інвестиційна політика країни – комплекс правових, адміністративних та економічних заходів уповноважених державних інституцій, спрямованих на залучення інвестиційного потенціалу міжнародної економіки до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни. Така цілеспрямована діяльність держави щодо встановлення структурних параметрів інвестиційних процесів, необхідних для нормального перебігу розширеного відтворення визначається комплексом умов, які можна визначити як внутрішнє та зовнішнє середовище інвестиційної політики.

На сучасному етапі свого розвитку перед українською економікою постали життєво важливі виклики внаслідок сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища: нестабільність та слабка передбачуваність міжнародної економіки за умов структурних зрушень, недостатня інституційна спроможність нереформованої глобальної архітектури, переформатування процесів регіональної економічної інтеграції, руйнування економічного та експортного потенціалу внаслідок збройної агресії, незакінчені процеси транзитивності, які зумовлюють незрілість інституцій та ринкових механізмів.

Водночас за умов поглиблення економічної інтеграції інвестиційна політика нашої країни потрапляє в предметне поле європейської інвестиційної політики, в якій відбуваються перетворення на засадах інституційної реформи. Інституційну реформу ЄС, принципи якої зафіксовано Лісабонською угодою 2007 р., супроводжують процеси перегляду механізмів прийняття політичних рішень на основі «дрейфу повноважень» – закріплення виключних компетенцій в сфері інвестиційної політики щодо зарубіжних інвестицій за інститутами наднаціонального рівня, розробку ними, прийняття та запровадження

уніфікованих принципів і правил міжнародного інвестування, поліпшення умов доступу та усунення дискримінаційних умов для зарубіжних інвестицій. За сучасних трансформацій міжнародної економіки спільна інвестиційна політика за горизонтальним типом дозволить вирівняти умови залучення зарубіжних інвестицій в економіку країн ЄС, забезпечити підвищення інвестиційної привабливості країнам з різними соціально-економічним рівнем розвитку. Характер подальшого розширення ЄС обґрунтовує необхідність запровадження нової моделі інвестиційної інтеграції. Така модель характеризується перерозподілом повноважень в сфері вироблення інвестиційної політики, регулюванням інвестицій з третіх країн на основі розширення зовнішньої компетенції Спільноти у сфері спільної торгової політики за рахунок регулювання і іноземних прямих інвестицій. Вітчизняні дослідники відмічають ознаки переходу від узгодження національних інвестиційних політик і взаємодії в цій сфері до розробки спільної політики горизонтального типу [1].

Попри пошук ефективних механізмів вироблення політичних рішень ЄС формує стратегічну інвестиційну політику Нового підходу, генеральна ціль якої визначається моделлю сталого розвитку. Принципи Нового підходу в сфері формування інвестиційної політики були визначені ще Стратегією ЄС «Європа 2020. Стратегія розумного, стійкого та інклюзивного зростання»: глобальність, інтегрованість, комплексний характер [2]. У поточному періоді та на перспективу до 2030 р. зазначені принципи втілені План інвестицій у сталу Європу з метою реалізації Європейського зеленого курсу (ЄЗК). Передбачено стимулювання інвестиції двома основними способами: через безпосередній розподіл коштів з бюджету ЄС на розвиток певних секторів або регіонів, та встановлення конкретних цілей для національних урядів, що та призведе до збільшення інвестицій за рахунок включення цих цілей в національні інвестиційні політики. Інвестиційна політика ЄС передбачає генерування потужних потоків інвестицій – ЄК запропоновано виділити у 2021–2027 роках 25% витрат усіх своїх програм на проекти, пов'язані з кліматом та навколишнім середовищем. Частина цих коштів буде спрямована на Інвестиційний план побудови сталої Європи, який визначає основи інвестиційного напрямку ЄЗК на наступне десятиліття та планує залучити 1 трлн євро для сталих проектів з державних та приватних джерел. У 2021–2030 рр. ЄС спрямує 503 млрд євро зі свого бюджету, а 114 млрд євро надійде від національних урядів за рахунок співфінансування. Також серед

інструментів інвестиційної політики ЄС активно використовуються гарантії приватним інвесторам в рамках Програми InvestEU. Програма InvestEU – спадкоємиця Європейського фонду стратегічних інвестицій та деяких інших інструментів на період 2021–2027 рр. – спрямує 650 мільярдів євро та підтримає цілі ЄЗК. Очікується, що вона також залучить 195 млрд євро приватного фінансування. InvestEU підтримуватиме широкий спектр секторів, причому стала інфраструктура буде одним із чотирьох ключових напрямів інвестиційної політики [3].

У 2020 р. «Офіс із залучення та підтримки інвестицій» (UkraineInvest) у співпраці з компанією EY в Україні, Офісом Національної Інвестиційної Ради, Міністерством економіки України, за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» запропонували «Національну стратегію збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну до 2030 р.» [4]. Стратегія визначає перспективні галузі для залучення інвестицій та заходи для збільшення притоку ПІІ в Україну, зокрема міжсекторальні і секторальні стимули, які будуть сприяти покращенню інвестиційного клімату та збільшенню іноземних інвестицій. Водночас ознайомлення з документом виявляє низку традиційних вад вітчизняної інвестиційної політики, які необхідно враховувати:

1. Необхідно подолати реактивний характер інвестиційної політики. Недостатня обґрунтованість цілями розвитку пріоритетів інвестиційної політики, безпечних порогів участі в них іноземного капіталу та відповідного механізму здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі призводить до зниження ефекту навіть від тих обсягів ПІІ, які вдавалося залучити, супроводжується структурними вадами інвестиційних потоків з огляду на її цілі. Проблеми відбудови національної економіки після руйнувань, яких вона зазнає упродовж російської агресії, доцільно вирішувати засобами інвестиційної політики на основі стратегічних підходів загальноєвропейської стратегії. Це потребує включення політичного процесу української інвестиційної політики у політичне поле європейської стратегічної інвестиційної політики.

2. Потребує удосконалення інституційне забезпечення інвестиційної політики та механізми міжвідомчого узгодження. Як свідчить успішний досвід країн, які досягали економічного прориву на основі залучення іноземних інвестицій, принцип інтегрованості інвестиційної політики реалізується на основі розбудови інституційної архітектури прийняття політичних рішень, ефективного узгодження та координації

діяльності в сфері сприяння інвестиційній діяльності, що дозволяє уникнути дублювання дій та неефективного використання обмежених інвестиційних ресурсів.

3. Підвищення інституційної спроможності у проектуванні ефективної стратегічної та поточної інвестиційної політики у політичному полі ЄС. Потребуються удосконалення усі процедури формування інвестиційної політики, їх відповідність європейським практикам та стандартам, особливо щодо залученості стейкхолдерів, моніторингу та контролю за прийнятими рішеннями. Особливої уваги потребуються процедури розробку комплексу критеріїв її реалізації на стадії проектування політики. Перелічені вади національної інвестиційної політики втілюються у відсутність ефективних механізмів регулювання допуску іноземного капіталу, стихійному розподілу в українській економіці, відсутності контролю за частками залучених інвестицій в розрізі сфер економічної діяльності.

Перед Україною, як країною кандидатом на вступ, в контексті процесів інституційного реформування ЄС постають певні виклики – усталені підходи при розробці цілей, завдань та механізмів національної інвестиційної політики потребують перегляду. Повинні бути переосмислені і традиційні проблеми інвестиційної політики України. Виклики, які формуються у міжнародному середовищі формування інвестиційних потоків, потребують її удосконалення на основі сучасних європейських підходів, які зорієнтовані на спрямування міжнародних інвестиційних ресурсів на забезпечення сталого розвитку.

Література:

7. Дзяд О. В., Кручек А. С. Інвестиційна політика ЄС після підписання Лісабонського договору. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* 2014. Вип. 5 (1). С. 54–57.

8. Communication from the Commission. Sustainable Europe for a Better World: European Union Strategy for Sustainable Development URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/innovation/pdf/library/strategy_sustdev_en.pdf

9. Інвестиційні плани ЄС: можливості для України у сфері реалізації Європейського зеленого курсу. Огляд Листопад 2020. URL: <https://dixigroup.org/wpcontent/uploads/2021/02/%D0%86%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%84%D0%A1-ua.pdf>

10. Національна стратегія збільшення прямих іноземних інвестицій в Україну. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/fdi-strategy/>

11. Бухтіарова А., Пахненко О., Белова І., Таранюк Л. Узгодження інструментів економічної політики в контексті зростаючих чинників вразливості. *Наукові перспективи.* № 7 (13). 2021. С. 208–219.